

KÁLNAY ADÉL

Kedves Naplóm!

1966.

Szeptember 1. Kedves Naplóm! Most, amikor először írok Neked, több okból is nagy nap van. Nemrég jöttem meg az évnnyitóról, végre gimnazista lettem! Mennyire más volt minden, mint tavaly ilyenkor! Semmi dobpergés, semmi pajtások. Az sem baj, hogy most megint mi vagyunk a legkisebbek, mert itt egészen másként kezelnek minket. A férfi tanárok például magáznak! Ez nagyon különös érzés, igazi nőnek képzelem magát ettől az ember. En legalábbis. A tanáraimat még nem láttam, egyedül az osztályfőnököt, aki nő, és egészen fiatal. Még nem tudom, mit gondoljak róla. Azt mondta, lányok, szeretném, ha barátok lennénk, de egyáltalán nem látszott rajta, hogy tényleg szeretné. Az osztálytársaim közül csak három lányt ismerek. Ketten a szomszéd osztályba jártak a Gyáriban, és mert állandó volt a harc a két osztály között, egyáltalán nem voltunk jóban. A harmadik lány, Nóra, az osztálytársam volt. Nem is Nórának hívják, hanem Eleonórának, de így használja, Nóra. Ő egy nagyon különös lány. Amikor elhatároztam, hogy naplót fogok írni, azt is eldöntöttem, hogy mindent, még a legtitkosabb gondolatomat is leírom. Így hát, kedves Naplóm, most be kell hogy valljam, én ezt a Nórát nagyon irigylem. De ezt nem tudhatja meg senki. Jól tudom én, hogy az irigység ördögi tulajdonság, szégyellem is érte magam, dehát mit tegyek, ha mégis ezt érzem? Ő minden, ami én nem. Szép és okos, gazdag és minden. Amikor először megláttam, még nagyon kicsik voltunk. Nagyanyó mutatta meg, de én pont egy pillanattal előbb már felfigyeltem rá. A templomban voltunk, hideg volt nagyon, már fáztam, pedig még el sem kezdődött az istentisztelet. Nem illik forogni, intett mindig Nagyanyó, de én csak forogtam állandóan, kíváncsi voltam, kik vannak még a templomban, kik olyan bátrak. Apa ugyanis azt mondta, nagy melegség manapság templomba járni, de Anyuka csak menjen, magáról úgysem hiszik el, hogy istentagadó lett csak azért, mert itthon marad. Nagyanyó meg kihúzta magát, felvetette a fejét, és csak mondta félhangosan a magáét. Haragudott Apára, amióta csak ismerte, s nem értette Anyát, hogy tudott hozzámenni. Naná, hogy elmegyek a templomba, próbáljon csak bárki megakadályozni, mondta, és úgy nézett Apára, mintha el akarná törölni a föld színéről, ezért aztán Apa nem is merete megtiltani, hogy engem magával vigyen. Ez az eset még régen volt, lehettem vagy hat éves, akkor még nagyon nagy baj lehetett abból, ha valaki nem úgy viselkedik, ahogy kell. Meg volt szabva, hogy ki-

nek mit lehet. Apának például nem lehetett templomba menni, még akkor sem, amikor egy unokatestvérem férjhez ment. Hiába sírta ki Anya mind a két szemét, egyedül állt ott, és én hiába integettem neki szép rózsaszín koszorúslány ruhámban, nem tudtam megvigasztalni. Szóval, Nórát úgy láttam meg a templomban, ahogy egy filmet néz az ember, el se hittem, hogy valódi. Nézd csak, suttogta Nagyanyó, nézd csak, milyen büszke kislány, van is mire, úri családból való. Emlékszem, alighogy hazaértünk, odaálltam a tükör elé, s azt néztem, miért nem vagyok én olyan, mint az a kislány a templomban. Hiszen hát mi is úri család voltunk valamennyire. Arra is emlékszem, végül nem is szerettem őt látni, mert zavart, hogy annyira másilyen. Aztán egyszer csak egy osztályba kerültünk. Ő eredetileg Pesten tanult, de valami miatt vissza kellett jönniük Pestről. Te szereted a verseket, azt kérdezte egyszer tőlem, és amikor azt mondtam, igen, csak bólintott, de attól kezdve másként nézett rám, mint a többiekre, és én akkor nagyon hálás voltam a Jóistennek, hogy olyanak teremtett, aki szereti a verseket. Hát ennyire csodálom én Nórát. Különbent sokat mesélek még róla, azt hiszem, de most elmondom még a másik nagy örömeimet. Vettünk egy televíziót! El sem akartam hinni, Anya nyilván meglepetésnek szánta, mondhatom sikerült! A neve Kékes, és nagyon szép! Mindenki körülünnepelte, csak Nagyanyó morgott. A mozi azért egészen más, meg a színház! Ezt morogta. Senki nem törődött vele, ő mindig a régi világot siratja. Majd megbékél, mondta Anya, a szomszéd pedig megpróbált azonnal képet varázsolni a készülékből. Hát ilyen volt ez a mai nap, kedves Naplóm, fárasztó, de tele kellemes dologgal. Bárcsak sok ilyen napom lenne!

Szeptember 20. Kedves Naplóm! Hiába fogadtam meg, hogy minden nap írok, hiába! Annyira sok a dolgom, néha meg annyira rossz a kedvem, hogy tollat sem bírok fogni. Ma is csak arra gondoltam, minek is kellett megszületnem! Tudom, nem szabad ilyet gondolni sem, mégis. Meg fogod látni kedves Naplóm, hogy én mennyire nem vagyok jó, pedig úgy szeretnék. Jónak látszom, de én tudom, hogy nem vagyok az. A mindenféle gondolataim miatt. Olyanokat gondolok, amiket nem lenne szabad, de mire rájövök, addigra már késő, hisz már kigondoltam. Ma sokat sírtam. Hogy is mondjam el? Van egy tanárunk, a magyart tanítja, pont azt! Nem mondom, hogy szép férfi, de olyan okos! Én az első nap óta mindig hozzászólok, és csupa jót mondok, tényleg! Ma elgondolkoztam valamin, csak azt látom, ott áll előttem, és azt mondja: kedves hogyis-hívják, maga miért bámul olyan bután? Majd meghaltam szégyenemben. Még ott elsírtam magam, de gyorsan visszatartottam, mert mindenki nézett. Itthon aztán abba sem tudtam hagyni. Hisz még a nevemet se tudta! Nórának meg már az első héten így szólt: kedves Eleonóra, mondja, mikor rendel az édesapja? És Nóra élvezte, látszott rajta, naná, hisz én is élveztem volna, s akkor azt gondoltam, amit ma is, hogy miért kellett nekem megszületni, s hogy az én

családom miért nem olyan család, akit fontosnak tartanak? Más is történt, egy csepp jó, bejöttek a negyedikesek egy tanárral, később derült ki, hogy nem is tanár volt, szóval bejöttek és azt mondták, hogy aki irodalmi színpados akar lenni, az jelentkezzen. Én akartam, jelentkeztem is, s még két lány. Jövő héten menni kell próbára, már meg is kaptuk a verseket. Aztán még az van, hogy én lettem a kultúros a KISZ-ben, örültem is, meg nem is. Nem nagyon szeretek nyüzsögni, állandóan gyűlésekre járni, viszont ha ez is olyan lesz, mint a rajgyűlések, akkor jó lesz, ott a bepisülésig röhögtünk mindig. Na, kicsit jobb kedvem lett, jóéjt Naplóm!

Október 10. Végre Hozzád jutottam megint! Nem felejtettelek el, gondolatban beszéltem is Hozzád, de nem volt sem időm, sem erőm mostanában. Gyakran vagyok szomorú. Minden ok nélkül is, egyszerre rossz lesz minden, s úgy, de úgy fáj valami. Annyira magányos vagyok! Aztán meg nagyon sokat kéne tanulni, s nem igazán megy. A magyaron kívül nem érdekel más, hiába is erőltetném. Na jó, még a történelem, az is főleg azért, mert egy nagyon érdekes ember tanítja. Olyan fejedelmi tartása van, és hatalmas tudása. Sajnos nagyon hangulatember, van úgy, hogy dül, fül, tombol, mintha valamiben bántottuk volna, máskor meg kenyérre lehet kenni. A múltkor elmondta a Tiborc panaszát, olyan átéléssel, hogy könny szökött a szemembe. De mindenki más is meg volt hatva, egész nap róla beszélgettünk, aztán a negyedikesektől megtudtuk, hogy színész akart lenni, de 56-ban csinált valamit, úgyhogy börtönben is ült. Én nagyon megsajnáltam, de Kovács Erzszi, akinek munkásőr az apja, azt mondta, hogy biztos ölt is, különben nem csukták volna börtönbe, s erre egy csomóan rögtön félni kezdtek tőle. Én elképedtem, milyen buták tudnak lenni, de nem mondtam semmit, mert amit mondhattam volna, az meg van nekem tiltva. Mert van nekünk egy rokonunk, akit akkor felakasztottak az utcán csak azért, mert ahogy ott ácsorgott, valaki a kezébe nyomott egy puskát, valaki, akit sosem látott, s azt kiáltotta, nesze testvér, és ő csak nézte a puskát, nézte, aztán amikor megint fölneézett, már akasztották is. Szerencsére megint mások levágták, és mindez néhány perc leforgása alatt történt. Ez a rokonunk azóta fullad, nem hord nyakkendőt, s járás közben állandóan ökölbe szorítja a kezét, aztán kinyitja az ujjait, és éjszakánként furcsa hangokat hall. Ezzel az Erzsivel jó lesz vigyázni, nagyon buzgó, és ráadásul rosszindulatú. Engem szeret, és a bizalmába akar fogadni, de igen rosszul fogott hozzá. Nórát kezdte szapulni, hogy milyen beképzelt, azt mondta, hogy mindenre lebiggyeszi az ajkát, s csak magával törődik. Rosszul ismered, mondtam neki, de ő összeszűkítette a szemét, és sokat sejtetően azt válaszolta, hogy nagyon is jól ismeri, és ez úgy hangzott, mint egy fenyegetés. Meg kellett volna védenem, de valahogy elszorult a torkom, ahogy Erzszi szemébe néztem. Kisstílv komisszár, mondta ki rá az ítéletet Nóra, amikor elmeséltem neki, tehet egy szívességet, mondta még,

s engem meglepett, hogy ilyen közönséges is tud lenni. Mi volt még? Ja, a színpad! Már két próba is volt, tetszett is, meg nem is. Aki csinálja, mint mondtam, nem tanár, hanem népművelő, a fél csoport szerelmes belé, ha nem az egész, és ezt eléggé kihasználja. Főleg a negyedikes lányok ugrálnak körülötte, néha már undorító módon. Én végül a kórusban vagyok, mi leszünk a tömeg a Téli Palota ostrománál, meg ilyesmi. Fogunk érte kapni vagy egy ötöst, vagy egy dicséretet. Itthon annyi volt, hogy nagyon szerettem volna egy türkiz pulóvert, kardigánnal, de Anya nem tudja megvenni. Megint sokat sír mostanában, Nagyanyóval hiába vigasztaljuk. Sose fogja kiheverni, hogy Apa elhagyta. Most pedig, hogy meghallotta, hogy megnősült és Pestre költöznek, újból felszakadtak a régi sebek. Én nem tudom, mit mondjak, az biztos, hogy rossz így, de annál sokkal jobb, mint amikor éjjel nappal veszekedtek. Hátha talál Anya is valakit magának, hiszen olyan szép és jó. Befejezem, mert még tanulnom kell, holnap biztos felelek, pá!

Október 28. Itt ülök az ablak előtt, s odakint zuhog az eső. Annyira szomorú az idő, amennyire én az vagyok. Meg tudnék halni ebben a pillanatban. Pedig a mai nap jól is indult. Magyar órán végre megdicsért a tanár úr, és láttam rajta, hogy másként is néz rám, mint eddig, olyan elismerően, bár ebben is érződött valami bántó, mert látszik rajta, hogy egyáltalán nem nézett ki belőlem semmit, s most nem győz csodálkozni a tévedésén. Egy időmértékes verset írtam, na nemcsak én, még Klári is, de látszott, hogy az enyém tetszett neki jobban, még fel is olvasta, és mindenkinek tetszett, tényleg olyan jól olvasta fel, még nekem is sokkal jobban tetszett, mint amikor írtam. Klári is odajött utána és gratulált. Ő szörnyen okos lány, csak olyan különös gondolkodása van, nehezen követhető, mintha legalább tíz évvel idősebb lenne. Nórával utána sokáig beszélgettünk a sarkon. Mostanában egyre többet beszélgetünk. Azt hiszem, ő is szívesen van velem, pedig nekik egészen más társaságuk van, de ha a társaságbeli barát női odajönnek, akkor sem ráz le, nem mutatja, hogy terhére lennék. Más kérdés, hogy én igen kínosan érzem ilyenkor magam, s el is kell jönnöm, mert amiről és ahogy ők beszélgetnek, ahhoz már semmi közöm. Ez történt ma is, és annyira rossz érzés volt. Hamar otthagytam őket, s mentem lefelé keresztanyuhoz, az eső is eleredt, s akkor hirtelen olyan elhagyatottnak és szerencsétlennel éreztem magam, hogy ki sem tudom mondani. Bementem a kiscukiba, vettem két krémest, de nem ízlett, aztán keresztanyuéknál jól kibőgtem magam, ő meg szegény kérdezgette, mi a bajom, de nem tudtam megmondani.

Képzeld, van egy negyedikes fiú, olyan szép szeme van, kicsit mindig sápadt az arca, annyira más, mint a többi. Mikor megtudtam, hogy ő tulajdonképpen lengyel, nem is csodálkoztam. Hát ilyenek a lengyelek, igazi nemesi tartás, nemesi arc. Éppen most fejeztem be a Kislovagot, nem különös? Már

éppen el akartam mesélni Nórának, mennyire szépnek látom ezt a fiút, mikor elkezdte, hogy vasárnap megismert valakit, aki hatással volt rá. Rögtön tudtam, hogy róla beszél, s azt is tudtam, hogy már soha nem fogom elmondani, mit érzek ez iránt a fiú iránt, és még csak nem is gondolok rá. Megint összedőlt egy tornyom, mielőtt felépítettem volna, de jobb is így, ha szerelmes vagyok az úgylis mindig olyan szörnyű, se éjjelem, se nappalom, nem tudok enni, de még gondolkozni sem. Ennyit mára, kedves Naplóm!

November 8. No tegnap megvolt a nagy bemutatkozás az irodalmi színpaddal. Elég idétlenre sikeredett szerintem, bár vastapsot kaptunk. Valami fő főelvtársak is ott ültek, és orosz katonák, gondolom jó sokat érthettek belőle. A kórus egyszer egy icipicit elcsúszott, de hál istennek nem miattam, az egyik jelenetben meg, amikor a palotát ostromolták, az egyik fiú akkorát esett, hogy végigcsúszott a színpadon, de nem lett semmi baj, mert Laci a nagy csatazajban rákiáltott, maradj fekvé, s ezért úgy nézett ki, mintha elesett volna a csatában. Mi Jutkával nem mertünk egymásra még gondolni se, mert ránk jött volna a röhgés. Utána koszorúzás volt, ahol csak csúszkáltunk a sárban, és én alaposan megfáztam, utáltam az egészet. Csak az volt a jó benne, hogy láthattam Jaskát, akire persze nem szabad gondolnom sem, de azért jó volt látni, olyan szép! Szervusz drága Naplóm, azt hiszem lázas vagyok, megpróbálok aludni.

November 25. Majdnem három hetet hiányoztam a suliból, tüdőgyulladásom volt. Nagyon beteg voltam, hidd el, kedves Naplóm, s én annyira utálok beteg lenni, olyankor folyton a halál jár az eszemben, hogy milyen lesz az, s úgy érzem, itt van nagyon közel. Nóra egyszer eljött meglátogatni, de csak tíz percig volt, apukája ugyanis a kocsiban várta. Nem engedtek busszal, mondta fintorogva, úgy féltenek, hogy csuda. Én végig ideges voltam, mert szégyelltem előtte szegényes lakásunkat, s azt még jobban szégyelltem, hogy ezt érzem. Szép helyen laktok, mondta Nóra, úgy éreztem, teljesen őszintén, s ebben igaza is volt, nagyon szép ez a völgy, bár távol van mindentől. Nóra fesztelen volt és vidám, gyorsan elhadarta mi van a suliban, aztán ideadta a meghívót, amelyben a születésnapjára hív. Remélem, meggyógyulsz addigra, mondta, jó lenne, ha el tudnál jönni. Nem leszünk sokan, tette még hozzá, mintha megérezte volna, hogy mire gondolok. Ahogy elment, ott maradt utána egy finom illat, amit nem tudtam azonosítani, biztos valamilyen parfüm. Nagyanyó azt mondta, örülök, hogy barátkoztok, s én is örültem, csak rögtön arra gondoltam, mit fogok én felvenni a születésnapra, hisz nincs is más ruhám, mint egy széles bordás világoskék kötött ruha, amit egyáltalán nem szeretek, mert lehetetlenül nézek ki benne. Holnap lesz a nagy nap, majd elmesélem kedves Naplóm!

November 27. Hát hol is kezdjem? Életem legrosszabb napja volt! Nyilván senki sem értené meg, de Neked meg kell értened, mert Te olyan vagy, mintha én lennék! Délután négy órára kellett menni, és én addigra már teljesen ki-merültem. Akárhogy néztem magam a tükörben, sehogyan nem tetszettem. Anya becsavarta a hajam, de nagyon idétlen lett, Nagyanyó is azt mondta, olyan koravén vagy így kislányom. Na újból megmostam a hajam, megszá-
rítottam, de sehogysem állt. Aztán a ruha, amit két éve kaptam egy ismerőstől, valami külföldi csomagból, s aminek annak idején úgy örültem! Akkor persze még nem volt jó rám, alig vártam, mikor nővök bele, s tessék, most nem tesz-
zik. Úgy érzem, én másmilyen szeretnék lenni, hogy más is vagyok, mint ahogy kinézek, és érzem, hogy tehetnék is valamit azért, hogy olyan legyek, amilyennek gondolom magam, csak nem tudom, mit kéne tenni. Na, végül elmentem, vittem a bonbont, meg a virágot, és útközben azon gondolkoztam, hogy kik lesznek ott. Nagyjából sejtettem, előkelő családok gyerekei, szép és okos lányok, fiúk, s majd csupa olyanról beszélgetnek, amihez én hozzá sem tudok szólni. Mire odaértem, már végképp elment a kedvem az egészszől, s amikor becsengettem, legszívesebben elfutottam volna. Nóra nyitott ajtót, ez megnyugtatót kissé, mert olyan volt, mint máskor, milyen érdekes, hogy vele kapcsolatban sosem érzem, milyen messze vagyunk egymástól, hiába látom a különbséget, van valami titokzatos szál, ami összeköt minket. Levetkőztem, odaadtam az ajándékom, aztán bementünk a szobába. Szép nagy lakásuk van Nóráéknak, még sosem láttam belülről, csak egyszer az ajtóból láttam be, amikor éppen takarított a bejárónő. Láttam a hatalmas foteleket, a gyönyörű vitrines szekrényt, a rengeteg kristállyal, teljesen elképedtem ilyen gazdagság lát-
tán. Régi családi fényképeken láttam ilyesmit, amikor még a mi családunk is megengedhette magának a bejárónőt, Nagyanyó mesélgetett erről sokat, de mindig sírás lett a vége, elsírta magát az emlékein. Nóráéknál a nagy asztal tele volt finomsággal, mintha egy nagy lakodalom kellős közepére csöppentem volna. Mindenki össze-vissza beszélt, nevetett, Nóra odavitt bemutatni, akihez kellett, tortát tett a tányéromra, szörpöt hozott, igazán mindent megtett, hogy ne legyek zavarban. Leültem az egyik székre, és eszegettem a tortát. Rettenetesen finom volt, gesztenyetorta, Nóra nagymamája sütötte, akiről tudom, hogy egy angyal, meg is egyeztünk egyszer Nórával, hogy a nagyanyáink hasonlítanak

a legjobban egymáshoz, bár az enyém gömbölyű, az övé meg, mint egy madárka, mégis egyforma kedvesség és nyugalom árad belőlük. Hát ahogy ott eszem a tortát, egyszercsak a szomszéd szobában megszólal a zongora olyan gyönyörűen és fájdalmasan, hogy az egész testemen végigfutott valami különös érzés. Azt hittem először, Nóra anyukája zongorázik, de éppen átvonult a szobán egy süteményestálcával. A zene annyira szép volt, csodálkoztam, miért nem figyel oda mindenki, miért nem hallgatnak el azonnal áhítattal. Csak néz-

tem befelé a szobába, ahol mintha gyertyák lobogtak volna, mert teljes félhomály volt, a falon pedig fel-fellobbanó fények futkároztak, még enni is elfelejtettem. Aztán egyszer csak csend lett, és az ajtóban megjelent az a szép lengyel fiú, és hidd el kedves Naplóm, én már előre tudtam, hogy ő fog megjelenni, ki tudja miért, abban a zene utáni csendben egyszerűen megéreztem, hogy ki játszott a zongorán, s legszívesebben elfutottam volna, mert azonnal éreztem, hogy hiába minden fogadalmam, én ebbe a fiúba menthetetlenül és reménytelenül beleszerettem, s hogy ezt akárhogy titkolom, mindenki látni fogja és én ebbe belepusztulok. Azt is rögtön tudtam, hogy lesz majd tánc is nemsokára, és Jaska Nórával fog táncolni, s nekem ezt ki kell bírni. Miközben ezt végiggondoltam, hirtelen megláttam magam egy gyönyörű tükörben, ami a fél falat beborította, olyan hatalmas volt, s így jól láthattam, hogy szánalmasan és szerencsétlenül álldogálok a vastag kötött ruhában, arcom hófehér és a kétségbeeséstől még vékonyabb, mint egyébként, tartásom esetlen, a szememben riadalom. Arra gondoltam akkor, engem soha nem fog szeretni senki, mert egy ilyen lányt nem is lehet, s hogy akármilyennek látom én magam belülről, az hiábavaló, mert senki más nem látja, s nem is fogja soha. Akkor már nem sok hiányzott ahhoz, hogy elsrjam magam, kiszaladtam hát a vécére, utána pedig a konyhába Nóra nagymamájához. Ott végre megnyugodtam, tettem-vettem, néztem, hogyan csinálja azt a finom pástétomot, amivel Nóra egyszer már megkínált, s válaszolgattam neki, ha kérdezett. Meglepett, hogy milyen sok mindent tud rólunk, főleg a dédszüleimről, akik még a Felvidéken éltek, még azt is tudta, hogy szolgabíró volt az ükapám valahol Léva környékén. Bent közben valóban táncolni kezdtek, s én nagyon örültem, hogy senkinek sem jutok eszébe, még Nóra nagyanyjának sem, nem mondja, hogy mit beszélgetek én itt, miért nem megyek táncolni. Amikor a táncnak vége lett, segítettem bevinni a szendvicses tálakat, épphogy lopva mertem odanézni, ahol Nóra állt, de azért láttam, hogy milyen szép, még szebb, mint máskor, s azt is láttam, hogy a tánctól és az örömtől kipirult az arca, s akkor megint elszégyelltem magam, hogy miért sóvárgok én is valami ilyen élet után, miért nem tudok örülni vele együtt. Uzsonna után elsőnek jöttem el, messze lakunk, mondtam, és anyukám nagyon szigorú, hazudtam, megparancsolta, hogy hétre legyek otthon, pedig ez végképp nem volt igaz, úgy volt megbeszélve, hogy keresztanyuéknál alszom, akik néhány utcával laknak csak arrébb. Nóra tartott volna vissza, de én már alig vártam, hogy eltűnjek a szeme elől, hát hazudtam tovább, hogy rosszul érzem magam, persze ez nem is volt hazugság, mert tényleg egyre rosszabbul voltam. Az öklömet a számba kellett tömni, nehogy ordítsak az utcán. Csak bőgtem bele a hideg, ködös világba, aztán amikor abbahagytam még sokáig sétáltam csak úgy, gondolatok nélkül. Nem akartam, hogy keresztanyuék meglássák a kibőgött szememet. Hát ez történt kedves Naplóm, s bizony még ma sem vagyok jobban. Mi lesz így velem?

December 31. Hűtlen voltam Hozzád, de nem volt miről írni, illetve csak egyfolytában ugyanarról írhattam volna, azzal meg minek untassalak. Az idő pedig egyre rohan. Úgy eltelt a Karácsony is, mintha nem is lett volna, pedig az egyetlen ünnep, amit imádok pici gyerekkorom óta. Persze akkoriban még szebb volt, mindennek megvolt a rendje, s azt mindig ugyanúgy csináltuk, ettől lett igazán jó, hogy semmi sincs másként, s még a természet is igyekezett ehhez igazodni, megérkezett a hó is, amikorra kellett, s Apa el is húzott minden alkalommal szánkón keresztanyuékhöz, ott már állt a fa, meg lehetett csodálni, de az ajándékot csak másnap kaphattam meg, amikor újból eljöttünk Anyával együtt. Aztán Apa hazahúzott, addigra már sötétedett és be lehetett látni a szobákba, láttam hol áll már a karácsonyfa, volt, ahol már megvolt a gyertyagyújtás is. Otthon levetkőztünk, szép ruhát vettünk, és asztalhoz ültünk. A vacsora mindig ugyanaz volt, savanyú káposztaleves kolbásszal és szárított gombával, meg mákos guba. Vacsora után szólt a csengő és bemehettem a szobába, ahol sejtelmesen állt a plafonig érő fenyő, tele szebbnél szebb díszekkel, s nekem a lélegzetem is elállt a gyönyörűségtől. Csak azért meséltem el ezt Neked, mert most Karácsonykor úgy elfogott a vágy a régi ünnepek iránt, persze hiába. Már semmi nem lehet úgy, mint volt egyszer, pedig mindent igyekeztünk úgy csinálni. A szünetben jobbára unatkoztam, már amikor nem olvastam, mert egyik barátnőm sem ért rá. Nórának ilyenkor mindig elutaznak, s csak az új évben jönnek haza. Idén Lengyelországba mentek, na mit gondolsz, miért?! Vagy négy család kerekedett fel, hogy a lengyel Tátrában síeljenek, s egyúttal meglátogassák Jaska nagyanyját. Nóra azt mondta, hoz nekem valamit, s azt is, hogy biztos fog történni valami köztük, mert úgy érzi, s majd mindent el is mesél nekem. Persze, meséld csak, biztattam, s arra gondoltam, hogy nem ég le a bőr tüstént a képepről. Már mindjárt éjfél, a tévénk is elromlott, Anyának a rádiót hallgatják, én pedig Hozzád menekültem. Boldog Újévet kedves Naplóm, vajon milyen lesz?

1967.

Január 10. Na, itt az új év, s úgy látszik, semmiben sem különbözik a tavalyitól. Mindig csak várok, várok, aztán semmi. Úgy van ez, mint mikor először voltam Csehszlovákiában, és alig vártam, mikor érünk át a határon. Úgy képzeltem, valamiről látni fogom, hogy ott már egy másik ország van, de csalódtam. A határon túl ugyanazok a mezők folytatódtak és ugyanazok a hegyek. Az évek is így mennek, észrevétlenül, ugyanúgy. Én sem tudtam megváltozni, hiába fogadkoztam annyira szilveszterkor. Tanulni ugyanúgy nincs kedvem, és a rossz tulajdonságaim se változtak. Megkezdődött a sulis és a színpad is, már március 21-re, meg április 4-re készülünk, ebben is csalódtam, ezek szerint nem is fogunk semmi komolyat tanulni, mert mindig valami ünnepre próbálunk?

Azt hiszem megvárom az év végét, aztán ott is hagyom a fenébe. Nekem ez így unalmas. Tegnap voltak toborozni nálunk, hogy menjünk el ifjú gárdistának. Kovács Erzsí is nagyon agitált mellette, merthogy az a szervezet a munkásőrség utánpótlása lenne. Hát legyen, biggyesztette le a száját Nóra, úgyhogy őt meg sem merte Erzsí kérdezni. Én mondtam, hogy ezt Anyával meg kell beszél-nem, de persze úgysem mennék semmiképp. A végére hagyom, amit Nóra me-sélt. Végül is nem történt semmi különös. Egyszer sokáig fogták egymás kezét, de aztán Jaska anyja odanézett, s erre ő azonnal elrántotta, s ezen Nóra nagyon megbántódott. Mindjárt érettségizik, s így szégyelli magát az anyja előtt, há-borgott Nóra, már ki is ábrándultam belőle. Irigyeltem, milyen jó, hogy ez ilyen könnyen megy neki, én bezzeg már mióta próbálok kikeveredni ebből az érzésből, és nem sikerül. Nórának persze könnyebb, ő megszokta, hogy válo-gathat a fiúkban, hogy ő dönti el, ki kell neki. Mindig azon gondolkodom, va-jon mindent elmond-e nekem, vagy úgy tesz, mintha teljesen bizalmasa lennék, de a legtitkosabb dolgokat megtartja ő is a Naplójának. Tudod, annyira szé-gyellem magam, de örülök, hogy nem volt semmi köztük. Jó éjt!

Január 22. Annyira magányos vagyok, kedves Naplóm! Ma csupa rossz dolog történt. Először is, meghalt a kutyánk. Öreg volt már, tizenöt éves, pont any-nyi, mint én. Nagyapámtól kaptuk, amikor én születtem. Nem is tudom, mit mondjak. Annyira szerettem! Persze, van akinek ez nevetséges, a suliban se ér-tették, mi a bajom, talán csak Nóra, az ő szemén láttam, hogy együtt érez ve-lem. Miért ilyen érzéketlenek az emberek, miért?! Vagy én miért vagyok ilyen érzékeny? Túlérzékeny vagy, szokta mondani Nagyanyó, nem lesz ennek jó vége, a mai világban keménynek kell lenni, ezt hajtogatja, pedig érti is ő a mai világot. Szóval úgy történt, hogy tegnap este bejött Bobi, és mindenki elé leült egy kicsit, pedig nem szokott bejönni a házba. Úgy nézett, olyan szomorúan, mintha mondani akarna valamit, és akart is, nyilván elbúcsúzott tőlünk, vagy megnézett utoljára, mintha magával akarná vinni az arcunk emlékét, hiába egy állat, ő is érző lény, ez biztos. Ma reggel meg arra ébredtem, hogy Anya azt mondja, nagy hó eshetett az éjjel, mert nem tudom kinyitni az ajtót. Felpattan-tam, mert már nagyon vártam a havat, olyankor végre eltűnik ez az egyhangú szürkeség, és kinéztem az ablakon, amelyből éppen az ajtóra látni. Hát nem hó esett, hanem Bobi feküdt szorosán az ajtónál. Az volt a legszörnyűbb, hogy láttam, amikor Anya mit sem sejtve nagyot lök az ajtón, s Bobi élettelenül legurul a lépcsőn. Édes Naplóm, hogy fogok így elaludni? Ha behunom a sze-mem, csak ez a kép jön elő. De még más is volt, elhagytam a bérletem, elhagy-tam a kesztyűm, németből pedig kaptam egy egyest, és még a tanárnővel is ösz-szeveszttem. Azt mondta, semmi nem lesz belőled, semmi, s úgy mért végig, ahogy a becstelen embereket szokták. Nóra hiába mondja, hogy ne törődjek vele, ő ötös mindenből, őt még soha nem mérték így végig, s nem is fogják. Mi

az, hogy ne törődjek? Azt mondják az embernek, hogy nem lesz belőle semmi, ezt hagyjam szó nélkül? Hiszen pont ettől félek a legjobban, hogy így is lehet, hogy tényleg semmi nem lesz belőlem, mikor én titokban híres ember szeretnék lenni. Hát most ezt is megtudtad, kedves Naplóm, ne neved ki ezért, én nem tudom, honnan van bennem ez a kívánság, igazán nem tudom. Elmesélem, hogy amikor megkaptam életem első könyvét, amire az volt írva, A rút kiskacsa, s amikor már vagy tizedszer olvastam a szegény hattyú történetét, arra gondoltam, hogy hátha én is olyan vagyok, mint az a kis állat, senki se tudja rólam, ki vagyok, sőt én sem tudom, de egyszer majd kiderül, s akkor majd mindenki nagyon fog csodálkozni és kérdezgeti magától, hogy nem láttam én ezt! És valahányszor olyan nehéznek érzek mindent, akkor ez jut az eszembe, s valamennyire megvigasztal.

Február 4. A születésnapom! Kívánj nekem minden jót kedves Naplóm, mert rám fér. Olyan szörnyű, szürke idő van. Legalább szép fehér hó lenne, az felvidítana. De nem, minden szürke és komor. Napok óta ilyen, s megfigyeltem, hogy én mennyire nem bírom az ilyen időt elviselni. Már megint a halálra gondolok, s megborzongok attól a gondolattól, hogy egyszer majd nekem is meg kell halni. Hogy ott fekszem majd egy ágyon, és végig kell csinálnom. Gyakran van ilyen gondolatom, de nem beszélhetek erről senkinek. Anya kétségbeesne, Nagymama azt mondaná, butaság, foglalkozzak mással, erről még Nóra is másként gondolkozik, mint én. Ő azt mondja, hogy a halál nincs, és ezt olyan komolyan állítja, hogy nem merek vele vitatkozni. Azt mondja, nem fél a haláltól, csak a szenvedéstől, s hogy nem is akar egy percig sem szenvedni. Tegnap egyébként jobb napom volt, egész délután a könyvtárban ültünk, s olyan könyvek után kutattunk, amelyek nem evilági dolgokkal foglalkoznak. Elég keveset találtunk, de hát vaktában nem lehet keresni. Mindenesetre kivettük Karinthytól a Kötéltáncot és a Mennyei riportot. A Kötéltáncot alig tudtam letenni, olyan különös hatással volt rám. A másik könyv Nóránál van, remélem hamar ideadja. Olyan jó, hogy őt is az érdekli, ami engem, különben még magányosabb lennék.

Február 21. Képzeld, ma szakadt a hó! Pedig a múlt héten már tiszta tavasz volt. Megint a könyvtárban voltunk és már sötét volt, amikor kijöttünk. Még várnom kellett a buszra, ezért fölkísértem Nórát majdnem a házukig. Ott megálltunk és felnéztünk, bele a hóesésbe. Annyira csodálatos volt, a hópelyhek óriásiak voltak, s behullottak a szemünkbe, szánkba, annyira kellett nevetni, aztán egy idő után teljesen olyan érzésünk lett, mintha mi emelkednénk felfelé, egyre feljebb és feljebb. Nóra megvallotta, hogy mennyire szeretne repülni, és én is elmondtam, hányszor álmodom azt, hogy repülök, s hogy valahányszor felmegyek nálunk a hegyre, mindig ugyanazt érzem, hogy ki kéne tárnai a két karom, könnyedén elrugaszkodni és elsuhanni a táj felett. Aztán el-

búcsúztunk, nekem már kezdett fájni a lábam, s mikor kiderült, hogy valamiért kimarad a busz, sírni tudtam volna, mert addigra már fájtak az ujjaim a hidegtől. Aztán gyalog indultam haza, jó félóra az út, alaposan átfagytam, de azért élveztem is, mert olyan sűrűn esett a hó, hogy semmit nem lehetett látni, s pont az volt, mint amit folyton érzek, hogy egyesegyedül vagyok ezen a világon, de most mégsem szenvedtem ettől, mintha a hó biztonságot adott volna. Mire hazaértem, Anya már nagyon ideges volt, nem szereti, ha sötétben mászkálok. Most itt ülök, jó forró mézes teát iszom, és kint még mindig szakad a hó. Az imént írtam egy verset, holnap megmutatom Nórának.

*A hóesést néztem én,
óriás pelyhek hulltak körém,
oly soká, hogy a vén fák ágai már a földig értek,
s egyszerre engem valami felemelt,
s vitt, vitt, fel az égnek.
Egyedül szálltam, mint álmaimban,
a pelyhekből szárnyam lett,
s rettentő erő volt szárnyaimban,
csak repültem, s már azt sem bántam,
hogy végképp egyedül lettem a világban.*

Mit szólsz hozzá, kedves Naplóm?

Április 6. Elhanyagoltalak, tudom, nincs is mentségem. Ezért maradjunk abban, hogy akkor jelentkezem, amikor csak Hozzád fordulhatok, ugye megérted? Egyébként időm se volt, állandóan próbáltunk a színpaddal, brrr! Most új Isten szól hozzátok emberek! Eljött a vörös Isten! Ezt ordítoztuk egész márciusban. Közben megérkezett a szép tavasz. Olyan jó szaga van a földnek! Képzeld, az történt, hogy Jaskáék hirtelen elköltöztek. Lassan múlik belőlem is az a rettenetes érzés. Nóráék mennek Pestre a szünetben, színházba, meg az Operába fognak járni. De jó nekik! Én itthon ülök majd ebben a szomorú lakásban, egyedül. Úgy értem, barátok nélkül. Mert az igaz, hogy én vagyok mindenki lelki szemetese, de mintha csak erre használnának, meg hogy felvidítsam őket. Mert valóban annyit tudok röhögni, persze, csak ha másokkal vagyok. Magamat már nem tudom szórakoztatni. Tegnap egyébként láttam egy fiút, aki olyan nagyon megnézett engem, s ez tűnt fel igazán, hogy mit néz ez rajtam? Nem volt rám különösebb hatással, mégis sokat gondolkoztam róla.

Május 13. No, kedves Naplóm, úgy néz ki, hogy szerelmes vagyok, mit szólsz? Igen, az a fiú, akiről a múltkor beszéltem. Már rengeteg dolgot tudok róla. Az úgy volt, hogy volt egy ötórás tea a régi Kaszinóban, s ugyan nem akartam elmenni, de Jutka elcsalt. Nóra nem jár ilyen helyekre, s én is biztos voltam benne, hogy nem érzem majd jól magam, de azért elmentem, mert Jutkának

elég fontos volt, hogy menjen vele valaki. Régóta fel akart szedni egy kollégista fiút. Úgy is volt, ahogy gondoltam, az ilyen bulikban mindig van számomra valami lehangoló, ráadásul mindig kívülről látom magam, tánc közben is, már ha egyáltalán felkér valaki táncolni. Na és ha felkér, általában olyan, akit a hátam közepére sem kívánok, és akkor hányingert tudnék kapni, ahogy hozzám nyomja magát. Ahogy ott üldögélünk Jutkával, egyszercsak feltűnik a fiúja, s nem egyedül, s én rögtön megismertem, ki az, aki vele van. Az volt a jó, hogy szinte azonnal olyan természetességgel kezdtünk beszélgetni, mintha ezer éve ismernénk egymást. Azt mondta, hogy őt Chenek hívják, Che Guevara után, merthogy nagy tisztelője, sőt példaképe. S ahogy elnéztem, tényleg nagyon forradalmian nézett ki. Nem szóltam erre különben egy szót sem, nem mondtam el, mi erről, mármint a forradalmárról a véleményem. Irtózom minden erőszaktól, és a forradalom is az, hiába igazságos. Nincs igazságos és igazságtalan ölés, szerintem. Na, mindezt nem mondtam el, inkább őt hallgattam, milyen lelkesen beszél bármiről, zenéről, politikáról, könyvekről. Hozzám képest igen érettnek tűnt, pedig csak három évvel idősebb nálam. Hiába, én még egyáltalán nem gondolkodom semmiről szabadon. Ha ezt hallom, annak hiszek, ha azt hallom, annak. Egyetlen irányítóm van, az érzéseim, hogy valami jó, vagy rossz, azt megérezem, de igazán megfogalmazni nem tudom. Ez a fiú pedig olyan okosnak látszik. Tudod, még sosem láttam okos embert közléről. Arra gondoltam akkor este, hogy ugyan egyáltalán nem az esetem, mégis jó vele lenni, éppen az okossága miatt. Képzeld, verseket is ír, s szereti József Attilát, kell ennél több? Azóta már sok mindent megtudtam róla, nagyon nehéz sorsa volt, talán ez is oka, hogy beleszerettem. Az apját az ötvenes évek elején börtönbe zárták, majd kivégezték. Az anyja is sokáig volt börtönben, mire kiszabadult, hófehér volt a haja, állítólag egy éjszaka alatt őszült meg, amikor a kivégzésére várt. Őt állami gondozásba adták, s noha 56 után kérte őt az anyja, nem kapta vissza. Számptalan baleset történt már vele, három évvel ezelőtt egy kémiai kísérletnél megvakult az egyik szemére, ez volt a legsúlyosabb, de azt mondja, ő érzi, hogy valami veszély van körülötte állandóan, s hogy ettől nem fél, inkább jóleső izgalommal tölti el. Azt is mondta már, hogy amint lehet, elmegy Dél-Amerikába, mert harcolni akar. Nóra mondta is, hogy nem kellett volna nekem beleszeretni. Látom Nórán egyébként, hogy nem igazán szimpatikus neki, de nem mondja, igazán rendes tőle. Tudom, hogy nem féltékeny, nincs is miért, olyan jól úgysem fogom senkivel megérteni magam, mint vele. Jó éjt, kedves Naplóm!

Június 20. Vége lett az első évnek, következik egy hosszú, unalmas nyár. Nóráék egész nyárra el szoktak utazni, Che is hazamegy az anyjához, mi pedig sehová nem megyünk, bár lehet, hogy egy hétre mégis elmegyünk valamelyik fürdőhelyre. A bizonyítványom épphogy négyes, egyedül magyarból meg töri-

ből van ötösöm, szép, mondhatom. Anya nagyon szomorú volt, azt mondta, szeptembertől nagyon kell tanulnom, s én meg is ígértem. Remélem, a nyáron meg fogok majd változni, szeretnék már felnőttebb lenni. Kiléptem a színpadból, mondtak is mindenfélét rám, de nem érdekel. Versek akartok írni, s kész! Ez van, kedves Naplóm!

December 10. Megismersz még, édes Naplóm? Nehogy azt hidd, hogy valami-ből is kimaradtál. Minden ugyanúgy van. Ma különösen rossz napom volt, Istennem, már hányszor! Nóráról kellene példát vennem. Éld az életet, azt mondja, élvezd, ami történik, a jót is meg a rosszat is! Persze, könnyű neki, vele igazán rossz még nem is történt. Rendben van minden vele és körülötte. Én meg, ha jó valami, titkon azon emészttem magam, hogy mindjárt vége. Amikor pedig rossz, eszembe sem jut, hogy vége lehet. Lehet, hogy számomra nincs megoldás? Azt hittem, Che megoldás, de nem. Őt csak saját maga érdekli, meg az eszméi, amik az én elképzeléseimtől nagyon messze állnak. Az is kiderült, hogy nem ugyanazt a József Attilát szeretjük, s egyáltalán. Azért csak járunk együtt, gondolom ő is úgy van vele, még mindig jobb, mint egyedül. Közben én megint szerelmes lettem, de ezt aztán tényleg senkinek nem mondhatom el. És Te sem. Tudod, új magyar tanárt kaptunk, hát őbelé! Van vagy negyvenöt éves, már őszül a haja, nagyon átható pillantása van. Ahogy magyaráz! És amilyen kellemes a hangja! Nagyon jó a humora, néha gunyoros, de jól áll neki. És ő aztán tényleg nagyon okos, elhíheted. Azt hiszem, felfigyelt rám, s ő is szeret engem, na persze nem úgy! Szakkört is tart, naná, hogy ott a helyem. Most egy pályamunkát kell írnom, a felesleges emberről, mint típusról, Goncsarov Oblomovja alapján. Ennek kapcsán kiderítettem, hogy lehet, én is egy felesleges ember vagyok. Ha felesleges volnál, nem lennél, mondta erre Nóra, aztán a kezembe nyomott egy könyvet, amit Pestről hozott valamelyik öreg rokonától. Nem is tudja, hogy elhoztam, mondta izgatottan, valahogy majd vissza kell csempésznem, olvasd el, mit szólna hozzá. Hát kedves Naplóm, nem tudtam letenni. Az eleje és a vége is hiányzik, úgyhogy fogalmam sincs, ki írhatta, de nem is lényeges. Hanem, amiről ír! Arról, hogy minden ember feladattal születik erre a földre, s ha nem végzi el a feladatát, újból vissza kell jönnie, amit rosszul csinált, azt mind ki kell javítania. Na és, hogy nincsenek véletlenek, meg ilyesmi! Nekem az volt a megdöbbenő, hogy még sosem olvastam ilyesmiről, nem is hallottam, mégis, mintha mindig is így tudtam volna. Ez nagyon meg is ijesztett. Nórával napokig ezekről a dolgokról beszélgettünk, most már végképp elkülönültünk mindenkitől. Azt nem tudom, Nóra megpróbált-e valaki mással is beszélgetni ilyesmiről, de én akinél csak próbálkoztam, elutasítást kaptam. Anya szokás szerint megijedt, s úgy fűrkészte az arcomat napokig, hogy rossz volt nézni. Nagyanyó azt mondta, ez ördögi dolog, ilyesmi az eszembe se jusson. Honnan veszed ezeket, nézett gya-

nakodva, én meg gyorsan mondtam, hogy semmi, semmi, csak hallottam valahol. Che pedig harsányan nevetett, primitív hülyeség, mondta. Te mit gondolsz, kedves Naplóm? Én mindenesetre azóta azon gondolkozom, vajon mi a feladatom, s nagyon nyomaszt, hogy nem tudok rájönni.

1968.

Február 7. Látod, már egy újabb év van, s én elmúltam tizenhat éves. Persze, beteg vagyok most is, mert mindig kell, hogy valami rossz történjen a szülinapomon. Iszonyúan fáj a torkom, a szívem majd kiugrik a helyéről. Szegény Anya el is vitt orvoshoz, annyira ideges, hogy mi lehet velem. Én még azt is elképzelem, hogy direkt megbetegedtem, merthogy ma volt Nóra fegyelmi tárgyalása. Kovács Erzsébet találta ki, hogy valamit tenni kéne, mert Nóra nem jár a gyűlésekre, ha meg olykor ott van, állandó fegyelmezetlenségével kelti a feszültséget. Na hiszen! Most ezért kizárják a KISZ-ből, s a legrosszabb, hogy emiatt nem lehet ötös a magatartása. Kit érdekel, vontam meg a vállát Nóra, azért a négyes mégis érdekelte. Az apja bejött, nagyon sokáig volt bent az igazgatónál, de nem tudjuk, miről beszélgettek, Nóra sem mondta el, még nekem sem. Biztos megússza azért, hiszen szín ötös tanuló. Tegnap itt volt Che, egész délután, csak beszélt, beszélt. Fantasztikus tervei vannak, leginkább az, hogy ahogy leérettségizik, megy Bolíviába, vagy bárhová arrafelé. Mint a spanyolországi önkéntesek, érted, magyarázta, és teljesen lázba jött ettől. Nem mondtam semmit, csak bólogattam, a lelkem mélyén pedig nagyon sajnáltam, arra gondoltam, hogy meg fog halni fiatalon, aztán meg szégyelltem magam ezért a gondolatért.

Május 2. Nem írtam, nem írtam mióta, jajj! Pedig volt pár dolog, mondhatom! Először is, hogy Che disszidált. Nekem volt egy nagyon rossz érzésem a tavaszi szünet előtt, mert amikor elbúcsúzott, sokáig kérdezgette, hogy gondolok-e majd rá, s hogy nem felejttem-e el. De aztán megnyugodtam, mert azt is mondta, hogy az érettségire majd segít nekem készülni, s hogy inkább nálunk tanul, mint a koleszban. Ahogy kezdődött a sulis, rögtön híre ment, hogy Che nem jött vissza, s noha én azt gondoltam, hogy beteg, nem voltam nyugodt. Egy nap hívatnak az igazgatóiba, meghozza óráról. El nem tudtam képzelni, mi történt, hát látok ott két férfit, nagyon komolyan állnak, s az igazgató úr is csak néz engem nagy szigorúan. Az egyik férfi az orrom alá dugja hirtelen Che fényképét, hogy ismerem-e. Ismerem, mondom, jó barátom. Erre ők csóválják a fejüket, nézem az igazgató urat, ő is csóválja a fejét, mintha bűn lenne ismereni őt, gondolom magamban. Akkor aztán be kellett menni a másik szobába, a nyomozók leültek velem szemben, s elkezdtek, hogy ők mindent tudnak, de tőlem is akarják hallani. Én meg csak bámultam rájuk, és semmit nem

tudtam. Akkor az egyik elővett egy füzetet, s felolvasott egy beszélgetést, először azt sem tudtam, mi az, aztán kezdtem rájönni, hogy hiszen ezek mi vagyunk, mi beszélgettünk így egyszer a Csendesben egy társaságban. Teljesen érdektelen beszélgetés volt, Che filozofálgatott a végén, hogy a náciizmus, meg a sztálinizmus mennyire közös. Teljesen meglepődtem, ezek szerint valaki figyelt minket, örület. Amikor később Nórának elmeséltem, teljesen kiakadt, aztán elmondta, hogy az ő apját is figyelik, ezt biztosan tudják, s hogy az anyja szülei az ötvenes évek elején ki voltak telepítve, aztán 56-ban elmentek, ezért még a telefonjukat is le szokták hallgatni. Na visszatérve a nyomozókhoz, végül szerintem láthatták rajtam, hogy semmit nem tudok, ezért csak annyit mondtak, hogy Che disszidált, s hogy ha jelentkezne, nekem azt kötelességem jelenteni, s egyébként pedig erről az egészről nem beszélhetek senkinek. Azóta nagyon sokat gondolok rá, szegény, vajon hol hányódik, merre keresi a veszélyt a világban. Nórával egyre többet vagyunk együtt, állandó olvasója a verseimnek, s mindenféle dolgokról beszélgetünk. Már egyáltalán nem érzem azt a furcsa zavart, ha látom a barátnőit, tudom, hogy Nóra velük nem tud olyan dolgokról beszélgetni, mint velem, s én is így vagyok a többi barátnőmmel. Nagyon érdekes egyébként, hogy pedig mennyire más ő, mint én. Nemcsak külsőre, nemcsak a körülményei miatt, hanem ahogy megéli az életet. Büszke, határozott, (a többiek szerint beképzelt, fölényes), nem ismer kudarcot. Győztes akar lenni mindig, persze, s én továbbra is csak csodálni tudom. Szóval mindenben más, mégis, a szellemi dolgokban teljesen megértjük egymást. Én nagyon megszerettem, rettenetesen fontos nekem, mert ő ad erőt, amikor elgyengülök, márpedig az igen gyakran van. Biztos csodálatos élete lesz, s szorongva gondolok arra az időre, amikor leérettségizünk, s elválunk egymástól. Befejezem, mert még tanulnom kell, vacakul állok már megint!

Augusztus 23. Hogy én milyen szerencsétlen vagyok! És milyen undorító a világ! Már jól kibőgtem magam, s csak azért hagytam abba, mert már elfogyott a könnyem, de a lelkem mélyén tovább sírok, kedves Naplóm! Az történt, hogy Szoboszlón nyaraltunk, s egész nyáron erre a két hétre vártam. Ahogy ideértünk, valamiért éreztem, hogy ez más lesz, mint a többi nyaralás, és igazam is lett, mert a harmadik napon megismerkedtem egy nagyon helyes fiúval. Felkért táncolni a Béke szállóban, ami egy nagyon elegáns hely. Anyával üldögéltünk ott. Kiderült, hogy agrármérnökre jár, de Szlovákiában, s most nyári gyakorlaton vannak itt egy páran. Jannak hívták és alig tudott magyarul. Én ahogy a szemébe néztem, azonnal szerelmes lettem belé, mert nálam a szem számít a legjobban, hogy mi sugárzik belőle. Két napig utána nem találkoztunk, de aztán minden napot együtt töltöttünk. Fogtuk egymás kezét, s állandóan csak egymást néztük. 19-én estére volt megbeszélve, hogy találkozunk, s elmegyünk együtt táncolni, csak ketten. Annyira vártam ezt a pillanatot,

hogy sem aludni, sem enni nem tudtam. Még a nyár elején kaptam egy szép vörösbrokát ruhát, fekete bársonyszalaggal, azt vettem föl, s éreztem, hogy most nagyon jól nézek ki. Este hétre volt megbeszélve, de én már hattól göröcsölő gyomorral vártam. Hiába! Nem jött el! Azt hittem, belehalok. Anya hiába vigasztalt. A másnap is iszonyúan telt. Még előbb megbeszéltük, hogy megyünk Debrecenbe a virágkarneválra, még abban reménykedtem, hogy reggel jön értünk, de nem. Este lett, Anya kint ült az udvaron a házinénivel, amikor jött valaki és mondja, hogy az oroszok, meg mi magyarok is megtámadták Szlovákiát. Így mondta, megtámadták, s Anyának rögtön elkezdtek félni, hogy akkor háború lesz, vagy mi. Szörnyű volt, másnap haza is utaztunk, de előtte Anya megtudta, hol laknak Janék és odatelefonáltunk. Akkor mondták, hogy az összes fiút felszállították még 19-én Pestre. Ezt a szót is olyan rossz volt hallani, felszállították, mintha bizony tárgyak lennének. Hát ez történt kedves Naplóm, a szívem, lelkem összetörve, tényleg!

November 15. Már megint ronda, lucskos ős van. Az imént találtalak meg, kedves Naplóm, s végig is olvastalak. Mennyiszer fordultam Hozzád, mostanra meg mintha elfeledtelek volna! Pedig hidd el, nem így van. Olyan furcsa két évvel ezelőtti magamat olvasni. Azért sokat változtam ám, pedig olykor úgy érzem, semmit. Drága Naplóm, mondtam már, hogy milyen szegények vagyunk? Persze nem azt mondom, hogy nincs mit enni, de Anya folyton kölcsönkér, s tudom, hogy szeretne nekem néhány jó cuccot venni, de ez már nem megy. Vagy ha kérek valamire, hányszor mondja azt, hogy nincs! Ezért aztán már nem is kérek. Az a köpeny is, amit hordok, olyan idétlen. Nórának vannak nagyon ravasz köpenyei, ugyanis ujjatlanok, kivágottak és rövidek, így aztán, mintha nem is lennének, látszanak a szebbnél szebb ruhái. A múltkor volt is egy afférja emiatt, de hát végül nem tudnak belékötni, hisz olyan jól tanul. Ez az én fegyverem, szokta mondani, de persze nemcsak ez, hanem az egész tartása, viselkedése. Már most tekintélyt parancsol, még a felnőttektől is. Egyébként minden egyhangú. Unalmas a sulis, sőt én szenvedek. Ha az a két ember nem lenne, tudod, a magyar és a töri tancsi, hát nagyon utálnám. Ha azt vesszük, mire számítottam, amikor idejöttem, hát mondhatom nagyot csalódtam. Vagy mégis bennem van a hiba?

1969.

Február 6. Na, elmúltam tizenhét éves, mit szólsz? Mindjárt teljesen felnőtt leszek, bár nem érzek semmit. Mostanában megint rossz kedvem van, főleg a nagy semmi miatt. Mert én folyton azt szeretném, ha történne valami. Vettünk Nórával hangversenybérletet, meg néha elmegyünk moziba, ennyi. Ő persze havonta jár fel Pestre, olykor még gyakrabban, teljesen fel van töltődve ilyen-

kor, látom rajta, mégis azt mondja legyintve, nem nagy ügy, minden hely egyforma, tele unalmas emberrel. Aminek örülök, hogy kaptunk egy feladatot, illetve félig én találtam ki, a tanár úr meg lelkesen tovább gondolta. Szóval, hogy az idén rendhagyó költészet napi megemlékezést csinálunk. Elmegyünk magnóval a környező falvakba, s falusi emberektől kérdezzük meg, mit jelent számukra a költészet. Hárman fogjuk csinálni, Jutka, Klári, meg én. Ha kicsit jobb idő lesz el is kezdjük, mert sok anyagot akarunk gyűjteni.

Április 18. Hát kedves Naplóm, akár hiszed, akár nem, majdnem kirúgtak az iskolából! Nem is tudom, hol kezdjem. Talán ott, hogy a műsorunk szuperül sikerült. Rengeteg anyagunk lett, megható kis öregek énekelnek Petőfi verseket, meg beszélnek Aranyról, Adyról. Megírtuk hozzá az összekötőszöveget, aztán leadtuk a sulirádióban. Igazgatói dicséretet kaptunk érte, a tanárok gratuláltak, szóval el voltunk olvadva. Aztán pár nap múlva hívatnak az irodába, hajszára azon a napon, mint tavaly Che miatt. Mondtam is a lányoknak, na, ott állnak majd a nyomozók! Hát majdnem igazam lett! Ott állt vészjósón a diri, meg az egyik kémiatanár, ő adta kölcsön a magnót a riporthoz. Na lányok, így a diri, mit tudnak felhozni mentségükre. Csak meredtünk rá, abszolút semmi nem rémlett, aztán átfutott az agyamon, hogy esetleg megláttak minket cigizni, de ez nem stimmel, mert Klári nem cigizik soha. Aztán megláttam az asztalon a magnót, de még mindig nem tudtam, mi a gond. A diri pedig már mondta is, hogy mi államellenes módon viselkedtünk, magának pedig ez már nem is az első esete, fordult felém, s hogy köszönjük meg, hogy egyelőre csak így magunk között, mert fordulhatott volna rögtön a rendőrséghez, köszönjük az osztályfőnökünknek, stb. Akkor bejött az ofó, s egyáltalán nem úgy nézett ránk, mint aki éppen csak az imént mentett meg bennünket. A lényeg, amit csak igen nehezen tudtunk meg, vagyis, hogy miből lett a baj, az, hogy mi szórakozásból az egyik szalagra kitaláltunk egy népszínművet. Roppant jól szórakoztunk ezzel egyébként, hisz egyikünknek sem volt még magnója. Volt abban minden, még káromkodás is, bőfögés, ilyenek, de volt neki igazi története is. Aztán Klárinak kellett volna letörölnie, de elfelejtette, úgy adta vissza. A kedves kémiatanár úr pedig megtalálta, s elborzadva adta tovább a dirinek. Le sem tudom írni, mi volt végül. Hogy mi a kapitalizmust dicsértük, s szidtuk a szocializmust, hogy mióta gondolkodunk így, na és a szüleink, ők vajon hogy vannak ezzel? Undorító volt az egész, Jutka meg én már javában bőgtünk, de Klári csak szorította száját. Pedig maguk okos lányok, mondta a diri, aztán megint sokáig hallgattak. Végül az lett, hogy igazgatói intőt kaptunk, az iskola tulajdonában lévő taneszköz felelőtlen használatáért, s ez hármas magatartással jár. Ahogy kitámolyogtunk a szobából az ofó utánunk szólt, hogy várjunk. Ott állt velünk szemben az üres folyosón, s azt mondta, pedig senki nem kényszerítette, hogy lányok, nagyot csalódtam bennetek, s igye-

kezett igen szomorúan nézni. Hát ez történt, s nehogy azt hidd, hogy könnyen teszem túl rajta magam, pedig Nóra azt mondta, nevetni kellene az egészen. Anya azt mondta, lehet, hogy ezzel egy életre elvágtam magam, hát még csak ez hiányzott.

Szeptember 24. Na, itt az utolsó év, kedves Naplóm, negyedikes lettem, hurrá! Egyébként minden ugyanolyan. Hát nem történik már énvelem semmi? Ja, írtam egy novellát egy pályázatra, aztán harmadik lettem. Csupa vietnámi előtt kellett felolvasni, nagyon izgultam, de végül minden rendben volt. Vagy egy hétig fel is voltam dobva tőle, de aztán újra elkedvetlenedtem. Csalódott voltam, hogy csak ennyit érzek, pedig mióta álmodoztam valamilyen sikerről. Annyira szomorú gondolataim vannak, na és az álmaim, azok még rémesebbek. Más. Képzeld, Nóra nyáron az Anna-bálon bálkirálynő lett, s azt mondja, egy olyan gyönyörű fiúval táncolt, hogy elképzelni sem tudom. Nekem meg ott volt megint az az unalmas, magányos nyár. Elolvastam vagy száz könyvet, talán ennyi haszna volt. Mi lesz velem?

1970.

Február 10. Nagykorúvá váltam, kedves Naplóm, felnőtt nő lettem, kár, hogy ez nem látható. El kellett döntenem, hová menjek tovább. Végül a könyvtár-népművelő szakot választottam. Nóra egyetemre jelentkezett, angol-németre, na hát őt biztos felveszik. Magamban már egyáltalán nem vagyok biztos. Bár most tanulok, tanulok, feszt. Van, mit behozni. Pá!

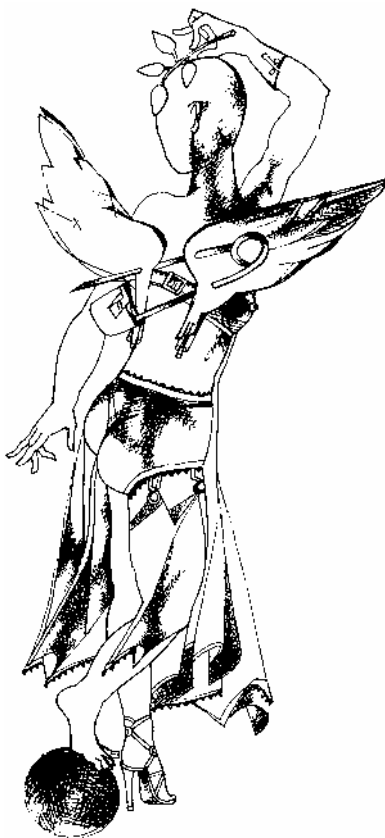
Június 20. Gratulálhatsz, édes Naplóm, leérettségiztem, nem is rosszul! Anya szerint jobb is lehetett volna, na persze, de ez a „jó”, nekem pont jó, és kész! Nóra kitűnő lett, ez várható volt. Aztán megvolt a bankett is, na ott felfordult a gyomrom rendesen. Titkos, éteri szerelmem úgy berúgott, mint a számár, nagyon, nagyon kiábrándító volt, úgyhogy ahogy hazaértem, rögtön elégettem a fényképét. Most a felvételre készülök nagy izgalommal, úgy félek, hogy csuda.

Július 15. Hát nem vettek fel, kedves Naplóm, nem bizony! Úgy érzem most magam, olyan iszonyúan, mint akit kisémmiztek. Itt maradok egyedül, mindenki, akivel jóban voltam, elmegy valahová, leginkább Nórát sajnálom, nem tudom, hogy is lesz nélküle. Persze, levelezni fogunk, dehát ez már sosem lesz ugyanaz. Amikor búcsúzkodtunk, láttam, hogy ő nem is szomorú igazán, hogy már gondolatban ott is van valahol másutt, ahová én még gondolni sem tudok. Aztán meg őt egy fiú is várja, akit még tavaly az Anna-bálon ismert meg, azóta leveleztek, s nem hallottam egyebet Nórától, csak hogy milyen okos, milyen művelt, milyen szép, s ez nagy szó, mert Nóra még sosem mondott ilyet senkire. Egy író fia, az anyja pedig minisztériumban dolgozik. Valami fejes, mesélte

Nóra, gyönyörű villában laknak a Rózsadombon. Nagyon szerelmes ám belém, dicselkedett, s én is, úgy érzem. Láthatod már ebből, kedves Naplóm, hogy Nórára többé nem számíthatok, nem tehet ő erről, elszakít egymástól minket az élet. Egyébként Anya szerzett nekem állást, nem is akármilyet, tanítani fogok egy apró faluban. Ez lesz hát az életem, legalább is így kezdődik.

Szeptember 13. Iszonyú dolog történt, kedves Naplóm! Egyszerűen alig tudom leírni. Nóra meghalt! Ugye nem tudod elhinni? A legborzasztóbb, hogy nem tudok sírni, érted, nem tudok! Nóra persze nem egyszerűen meghalt, hanem megölte magát! Tegnapelőtt volt a temetés, s én nem lehettem ott, mert amióta elkezdtem tanítani, reggeltől estig tanítok, mert helyettesítenem kell a délutános tanítónőt, aki az igazgató felesége különben és mindenki tudja, hogy almát szedni van valahol Szabolcsban. Szóval nem voltam ott a temetésen, de nem is baj. Ma délután kimentem a temetőbe, sokáig kóvályogtam ott, mert Nóra sírjánál ott ült a nagymamája, nem mertem odamenni, mert fogalmam sincs, mit lehet ilyenkor mondani. Felmentem nagyapám sírjához, leültem és onnan figyeltem, mikor megy el a nagymama. Olyan őszi illat volt már a levegőben, pedig még csak szeptember eleje van, a végén meg is borzongtam ott az árnyékban. Végül Mamika felállt és elbicegett, akkor én is felálltam, s lementem Nórához. A virágok teljesen beborították a sírt, a fejfa mellé egy szép fiatal fenyőt ültettek. Csak álltam ott, és semmi nem jutott az eszembe. A fejfán egy idézet volt, ezt olvastam el ezerszer. Ilyen volt boldogságom, rebbenésnyi jelenés, szemvillanásnyi álom, csillog, ragyog, enyész. Ismertem ezt az idézetet, Nóra füzetében olvastam, kíváncsi voltam, ki választotta éppen ezt, talán ő maga? Mert mindenféle változat van arra, miért lett öngyilkos, s hogyan. A leghihetőbb, amit az egyik barátnője mesélt, aki még találkozott vele a halála napján. Neki mesélte Nóra, hogy Zsoltot a szülei hirtelen átírárták egy külföldi egyetemre, talán Angliába. Nem akarnak engem, előlem menekítik, megmondták, mondta állítólag Nóra, s éppen Zsolthoz ment, hogy ezt megbeszéljék. Legalább mondja meg, ha a saját döntése, talán megérteném. Hogy mi történt még ezután, már senki nem tudja. Nóra egy idős rokonuknál lakott, azt hiszem éppen annál, akitől azt a misztikus könyvet elhozta. Este bezárkózott a szobájába, felvette azt a ruhát, amiben az Anna-bálon volt, bevett 60 db Seduxent és lefeküdt aludni. Búcsúlevelet nem írt. Amikor hazajöttem a temetőből, elolvastam újra utolsó levelét, amit éppen a halála napján kaptam meg, s akkor úgy olvastam, kicsit megint irigykedve, hogy nem tudtam, s nem is éreztem, ő már nem él. Azt írja a levélben, hogy nagyon boldog, s biztos benne, hogy megtalálta az egyetlen férfit, akit neki rendelt az ég. Mit mondhatnék még, kedves Naplóm? Hogy én mennyire szégyellem magam az állandó sóvárgásért, amit Nóra életére gondolva éreztem, azt te tudod a legjobban. Azon is gondolkodom, hogy mennyire ismertem én őt, ha azt, hogy mire képes, nem

tudtam róla, s egyáltalán, ő vajon ismerte-e magát, vajon tudta-e, hogy a legelső kudarcra, ami éri, képes lesz az egész szép életét eldobni magától? És min múlik, mitől függ, hogy az ember az életet választja, vagy a halált? Ilyenek járnak a fejemben, s nem tudom a választ. Tudod, még el is mosolyodtam, mert hirtelen arra gondoltam, na majd Nórával ezt megbeszélem. Hát igen. Úgy már senki nem láthat, ahogy Nóra látott engem. Nem tudok most többet írni, kedves Naplóm, készülnöm kell holnapra, aztán még az esti busszal vissza kell utaznom abba a kis faluba, ahol van egy apró, sötét szobám, tele régi bútorral, horgolt terítőkkel. Már most minden olyan komor és elhagyatott, mi lesz még télen.

SIPOS LÁSZLÓ: ANGYAL